

NORMY DOTYCZĄCE LUNAPARKÓW

Bezpieczeństwo w lunaparkach

W ostatnich latach miały miejsce groźne w skutkach wypadki na urządzeniach rozrywkowych w lunaparkach. Przypomnieć tu można wypadek na karuzeli Round-Up w gdańskim Cricolandzie, podczas festynu w Lublinie, w Lunaparku łódzkim, na warszawskich Stegnach, czy ostatnio śmiertelny wypadek na dmuchanej zjeżdźalni w Warszawie.

Mniej groźne w skutkach wypadku zdarzają się dość często. Powstaje wówczas pytanie kto zawinił? Badane są okoliczności wypadku, stan techniczny urządzenia, kompletność dokumentacji technicznej, kompetentność obsługi. Celem tego i następnych artykułów z tego cyklu będą zagadnienia bezpieczeństwa pracy lunaparków. Poruszone będą postawione na wstępie pytania.

Odpowiedzialność a forma organizacyjna działalności

Lunaparki w Polsce funkcjonują głównie w dwóch formach organizacyjnych jako stacjonarne (np. Śląskie Wesołe Miasteczko w Chorzowie czy Lunapark Sowiński we Władysławowie) lub jako objazdowe.

Inny podział wynika z przepisów podatkowych:

- działalność lunaparkowa zarejestrowana jest w Polsce w formie spółki dowolnego typu lub działalności gospodarczej.
- lunaparki sprowadzone najczęściej z zagranicy przez firmy zarejestrowane w Polsce – przykładem tej formy działalności są lunaparki objazdowe czeskie.

Niezależnie od formy organizacyjnej działalności podlegają one tym samym przepisom bezpieczeństwa i eksploatacji. Powstaje natomiast różnica odpowiedzialności za skutki wypadku w zależności od tego czy lunapark działa samodzielnie, czy funkcjonuje w jakiejś strukturze organizacyjnej.

Bardzo często lunapark jest imprezą towarzyszącą festynowi, piknikowi lub częścią imprezy masowej.

W przypadku gdy lunapark działa jako samodzielna impreza, za całość bezpieczeństwa odpowiada kierownictwo lunaparku oraz poszczególne osoby w granicach przypisanych odpowiedzialnością indywidualną.

W pozostałych przypadkach znaczna część odpowiedzialności spada na organizatorów danej imprezy.

Szczególnym rygorom prawnym poddane są imprezy masowe – ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych z dnia 22 sierpnia 1997 roku (Dz. U. nr 106. póź. 680). Ustawa ta określa warunki bezpieczeństwa imprez masowych, tryb wydawania zezwoleń, zasady przeprowadzania imprez, określa odpowiedzialność organizatorów imprez za powstałe szkody oraz odpowiedzialność uczestników w przypadku naruszenia postanowień ustawy.

Przepisów o imprezach masowych nie stosuje się do imprez nieodpłatnych organizowanych na terenie jednostek podlegających Ministrowi obrony, sprawiedliwości, spraw wewnętrznych i administracji, edukacji narodowej, Prezesowi Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki.

W rozumieniu ww. ustawy imprezą masową jest impreza sportowa, artystyczna i rozrywkowa na której może być obecnych nie mniej niż 1000 osób w przypadku stadionu lub innego rodzaju placu, oraz nie mniej niż 300 osób w przypadku imprezy w hali lub innego rodzaju obiektu. Z ustawy wynika, że jeżeli lunapark stanowiłby część składową imprezy masowej wówczas za całość odpowiada organizator. Art. 3 ust. 4 ustawy mówi, że organizator imprezy określić ma zasady zachowania się osób obecnych na imprezie i korzystania przez nich z obiektu lub terenu, a także znajdujących się tam urządzeń technicznych.

Organizator może zażądać dodatkowych badań, adaptacji urządzenia do warunków imprezy, dokonać odbiorów, postawić dodatkowe warunki dopuszczenia urządzenia do eksploatacji w czasie imprezy masowej.

Odpowiedzialność właściciela lunaparku w czasie imprezy masowej sprowadza się do przestrzegania szczegółowych zasad eksploatacji urządzeń. Inne zasady odpowiedzialności obowiązują przy eksploatacji lunaparków działających jako samodzielne imprezy.

Kierownik lunaparku odpowiada za zapewnienie bezpieczeństwa zdrowia, życia i mienia uczestników imprezy. Ponadto zapewnia :

- sztuczne oświetlenie imprezy,
- wyznacza drogi komunikacyjne, wskazuje kierunki wyjścia,

- odpowiada za bezpieczeństwo korzystania z urządzeń technicznych.

Nasuwa się pytanie, kto i w jakim trybie może dokonywać kontroli lunaparków w terenie?

Jednostka wydierżawiająca teren pod imprezę lunaparkową w ramach zawartej umowy czasowej dzierżawy oraz służby miejskie odpowiedzialne terytorialnie – ustawa z dnia 8 marca 1990 o samorządzie terytorialnym,

Państwowa Inspekcja Pracy w zakresie bezpieczeństwa eksploatacji – art. 207 § 1 ust. 4 Kodeks pracy (kp).

Wymagania w zakresie bezpieczeństwa.

Podstawowymi aktami prawnym w zakresie bezpieczeństwa użytkowanych maszyn i urządzeń w tym lunaparkowych są Kodeks Pracy, dział dziesiąty bezpieczeństwo i higiena pracy oraz ogólne przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy wydane na podstawie art. 237 § 1 kp – Dz. U. z 1997 r. nr 129 póź. 884. oraz w odniesieniu do zbiorników ciśnieniowych – przepisy o dozorcze technicznym – Dz. U. z 1987 r. nr 36. póź 202 ze zm. Podstawowy zapis ustawy w zakresie odpowiedzialności brzmi :

Art. 207 § 1 kp. „Pracodawca ponosi odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa i higieny w zakładzie pracy”

Przy czym przez „pracodawcę”, rozumieć należy jednostkę organizacyjną, a więc osobę prawną lub fizyczną – jedynym warunkiem jest zatrudnieniem chociażby jednego pracownika na dowolnych warunkach.

Paragrafy 2 i 3 cytowanego artykułu precyzują zakresy odpowiedzialności, które sprowadzają się do trzech grup działań :

- organizację pracy zapewniającą bezpieczeństwo.
- przestrzeganie przepisów bhp w tym wydawanie poleceń, usuwanie uchybień, kontrola wykonania
- realizacja wszelkich decyzji, zaleceń i zarządzeń wydawanych przez organa nadzoru nad warunkami pracy (inspekcja pracy, a także związki zawodowe jeżeli działają w zakładzie pracy).

Z przytoczonych przepisów wynika, że głównym „kontrolerem” z zewnątrz w zakresie wymogów bezpieczeństwa eksploatacji urządzeń rozrywkowych jest Inspektor Państwowej Inspekcji Pracy. Pytanie skąd inspekcja pracy wie o naszej działalności.

Otóż na pracodawcy rozpoczynającym działalność spoczywa obowiązek zawiadomienia w ciągu 14 dni od rozpoczęcia działalności państwowego inspektora pracy i właściwego państwowego inspektora sanitarnego o miejscu, rodzaju i zakresie działalności, liczbie pracowników oraz o wykonaniu zobowiązań wynikających z przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy dotyczących danej działalności – art. 209 § 1 kp.

Z ogólnych przepisów bhp wynika również odpowiedzialność osób bezpośrednio obsługujących maszyny i urządzenia.

Jeżeli osoba obsługująca urządzenie stwierdzi ich niesprawność, wówczas winna ją natychmiast usunąć, a jeżeli jest to niemożliwe winna zawiadomić pracodawcę lub jego przedstawiciela. Jeżeli niesprawność urządzenia nie zostanie usunięta a stan techniczny zagraża bezpieczeństwu, obsługującemu maszynę

przysługuje prawo powstrzymania się od wykonywania pracy Pracownikowi obsługującemu maszynę przysługuje również prawo powstrzymania się od wykonywania pracy w przypadku niedyspozycji psychofizycznej – art 210 § 2 kp

Bezpieczne wykonywanie pracy związane jest ze znajomością i przestrzeganiem przepisów bhp. Art. 211 kp stwierdza, że przestrzeganie przepisów i zasad bhp jest podstawowym obowiązkiem pracownika. Z dalszych przepisów ustawy wynika konieczność uczestnictwa w szkoleniu i instruktażu, poddawanie się egzaminom sprawdzającym, wykonywania pracy zgodnie z bhp. dbanie o należyty stan techniki, stosowanie środków ochrony indywidualnej i zbiorowej, poddawanie się badaniom wstępnym, okresowym i kontrolnym, zawiadamianie przełożonego o zagrożeniu zdrowia i życia lub drążących niebezpieczeństwach. Szkolenie, jego program i sposób przeprowadzania to oddzielne bardzo szerokie zagadnienie, które będzie przedmiotem oddzielnego artykułu.

Ogólne przepisy bezpieczeństwa.

Wymagania w zakresie eksploatacji lunaparków wynikają z podstawowych aktów prawnych dotyczących bhp z 2 najbardziej istotnych przywołać należy: ogólne przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy zawarte są w Oz. U. z 1997 roku nr 120. póź. 844 i bezpieczeństwo i higiena pracy w instytucjach artystycznych Dz. U. z 1998 roku nr 29, póź. 205

Polskie Normy.

W/w przepisy określają ogólne przepisy dotyczące organizacji stanowiska pracy, zasady bezpiecznej obsługi i konserwacji maszyn i urządzeń.

Zacytuję najważniejsze postanowienia wynikające z ogólnych przepisów, mające zastosowanie do technicznych urządzeń rozrywkowych lunaparków:

- montaż, eksploatacja i obsługa maszyn powinny być zgodne z dokumentacją techniczną – ruchową,
- urządzenia do włączania i wytaczania winne być łatwo dostępne dla obsługującego, sprawne i zabezpieczone przed przypadkowym włączeniem.
- maszyny i urządzenia typu karuzele winne być wyposażone w urządzenia sygnalizacji akustycznej lub optycznej, uprzedzające o ich uruchamianiu,
- elementy ruchome i inne części maszyn, które w razie zetknięcia się z nimi stwarzają zagrożenie dla otoczenia powinny być co najmniej 2.5 m od poziomu podłogi (podłoża) osłonięte lub zaopatrzone w inne skuteczne urządzenia ochronne, z wyjątkiem tych maszyn gdy spełnienie tego warunku jest nie możliwe ze względu na specyfikę maszyny,

- maszyny będącej w ruchu nie powinno się pozostawić bez obsługi, chyba, że dokumentacja techniczno – ruchowa stanowi inaczej,
- w czasie ruchu maszyny niedozwolona jest jej jakakolwiek naprawa, regulacja czy konserwacja,
- podesty i pomosty znajdujące się na wysokości ponad 1,5 m winne być wyposażone w barierki ochronne o wysokości nie mniejszej niż 1.1 m.,
- liny. zawiesia. łańcuchy powinny mieć atest wytwórcy określający udźwig,
- schody i pochylnie powinny zapewniać bezpieczne poruszanie się. maksymalna wysokość stopni 20 cm, zaś kąt pochylni 12 stopni
- konstrukcja elementów dekoracyjnych winna zapewnić bezpieczeństwo dla otoczenia, większe elementy dekoracyjne, na które wchodzi ludzie winne odpowiadać przepisom budowlanym.

Szczegółowe przepisy bezpieczeństwa.

Na podstawie zaleceń kodeksu pracy oraz ogólnych dotyczących bhp konstruowane są przepisy szczegółowe dostosowane dla potrzeb konkretnych typów maszyn i urządzeń.

Obowiązkiem pracodawcy jest opracowanie szczegółowych instrukcji bezpieczeństwa i higieny pracy dotyczących:

- organizacji stanowiska,
- obsługi maszyn i urządzeń.
- rozpoznanie zagrożeń,
- udzielania pierwszej pomocy i zachowania się w razie wypadku.

Oprócz szczegółowych instrukcji przeznaczonych dla obsługi wszystkie urządzenia rozrywkowe muszą bezwzględnie być zaopatrzone w instrukcje dla korzystających z imprez.

Z instrukcji tych wynikać powinna:

- nazwa imprezy,
- granice wiekowe dla osób korzystających z imprez,
- zalecenie do bezwzględnego przestrzegania,
- ograniczenie natury zdrowotnej i psychofizycznej.

Przykładem takich rozwiązań byty przepisy bezpieczeństwa opracowane przez ZPR. Przepisy te nadal mogą być dobrym przykładem kompleksowego opracowania zasad bezpieczeństwa w lunaparkach.

Normy dla karuzel

Urządzenia lunaparków można podzielić na dwa typy: obrotowe wokół osi pionowej lub odchylonej od pionu i poziomej oraz nie obrotowe.

Pierwszy typ urządzeń podlega na mocy: „Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 10 lipca 2001 w sprawie warunków technicznych dozoru technicznego, jakim powinny odpowiadać przenośniki kabinowe i krzeselkowe”, kontrolom Urzędu Dozoru Technicznego

(UDT). Rozporządzenie określa jakie wymagania powinny spełniać nowe urządzenia oraz jaki typ dokumentacji powinien być dostarczony przez wytwórcę. Istnieje możliwość objęcia dozorem technicznym urządzeń nie posiadających wymaganej dokumentacji na podstawie dokumentacji uproszczonej pod warunkiem użytkowania takiego urządzenia przed wejściem w życie powyższego rozporządzenia.

Urządzenia typu drugiego nie podlegają pod kontrolę UDT.

Urządzenia lunaparków powinny spełniać wymagania normy PN-EN-13814 Konstrukcje i urządzenia mechaniczne wesołych miasteczek i parków rozrywki.

Podsumowanie.

Podstawowym obowiązkiem właściciela lunaparku jest zapewnienie bezpieczeństwa użytkowania maszyn i urządzeń oraz bezpieczeństwa osób korzystających z imprez.

W tym celu przepisy prawa nakazują posiadanie dla każdego urządzenia oddzielnie:

- dokumentacji techniczno – ruchowej (DTR).
- instrukcji przeznaczonych dla obsługujących urządzenia rozrywkowe
- regulaminów dla osób korzystających z imprez, przestrzeganie zasad bhp.

Dr inż. Kazimierz Chojnowski

prezes Stowarzyszenia Rzecznawców Technicznych Urządzeń Rozrywkowych